

NIEZWYKŁE DRZEWA

Nicola Davies

Lorna Scobie

Przełożyła Joanna Jagiełło

Światlik

DRZEWA SĄ WSZĘDZIE!

Obszary zadrzewione zajmują jedną trzecią naszej planety. Drzewa produkują tlen i oczyszczają powietrze, którym oddychamy, oraz wodę, którą pijemy. Pomagają użyźnić glebę, na której sadzimy rośliny, dostarczają nam drewna na budulec i pożywienia – owoców i orzechów.

Drzewa dzielimy na dwie główne grupy – liściaste i iglaste. Większość drzew liściastych rosnących w chłodniejszych klimatach traci liście w zimie, gdy temperatury są niskie, niektóre również w porze suchej, kiedy długo nie ma deszczu. Znaczna część drzew iglastych jest wiecznie zielona – igły utrzymują się na gałęziach przez cały rok.

Każde drzewo to odrębny, mały świat, bo zapewnia schronienie i dostarcza pożywienia wielu żywym istotom. Zbiorowiska drzew, które nazywamy lasami, są domem dla mnóstwa gatunków zwierząt.

Drzewa rosnące w dużych miastach i małych miejscowościach w parkach, w ogrodach i wzdłuż ulic, przypominają nam, że jesteśmy częścią świata przyrody.

Gdybyście przybyli na Ziemię z innej planety i zobaczyli te ogromne zielone istoty dominujące w krajobrazie, moglibyście pomyśleć, że to one władają naszym światem. Może powinny?

NOTKA O NAUKOWYCH NAZWACH GATUNKÓW

Każdy żywy organizm ma łacińską nazwę naukową, która składa się z dwóch słów, na przykład *Eucalyptus deglupta*.

Pierwsza część to nazwa rodzaju, trochę jak nazwisko w rodzinie, w której jest wielu krewnych. Tutaj to eukaliptus. Druga to określenie gatunku, zwykle w formie przymiotnika. Łacińskie *deglupta* oznacza „łuszczący się” lub „zdarty”, bo kora tego drzewa odchodzi płatami. Dzięki temu pojawiają się różne kolory, zupełnie jakby ktoś to drzewo pomalował. Dlatego w języku polskim zostało ono nazwane **eukaliptusem tęczowym**. Nazwy zwyczajowe mogą być inne w różnych językach, ale łacińska się nie zmienia. *Eucalyptus deglupta* to zawsze ten sam gatunek drzewa.

W tej książce nazwy naukowe są podane w nawiasach obok zwyczajowych nazw polskich. Jeśli występuje jedynie nazewnictwo łacińskie, to oznacza, że jeszcze nikt nie wymyślił „zwyczajnej” nazwy w języku polskim i podana jest tylko nazwa rodzaju lub rodziny, a niekiedy określenie uwzględniające charakterystyczną cechę danego gatunku.

Wszyscy dobrze wiemy, jak wygląda drzewo: ma pień i koronę. Te drzewa, którym udaje się osiągnąć duże rozmiary, dobrze sobie radzą – unoszą liście wysoko do światła, jednocześnie zacinając nimi przestrzeń poniżej i w ten pozbywając się konkurencji. Wielu innym roślinom również udaje się ta sztuczka, choć przez naukowców nie są uznawane za prawdziwe drzewa.

Wyglądają jak drzewa!

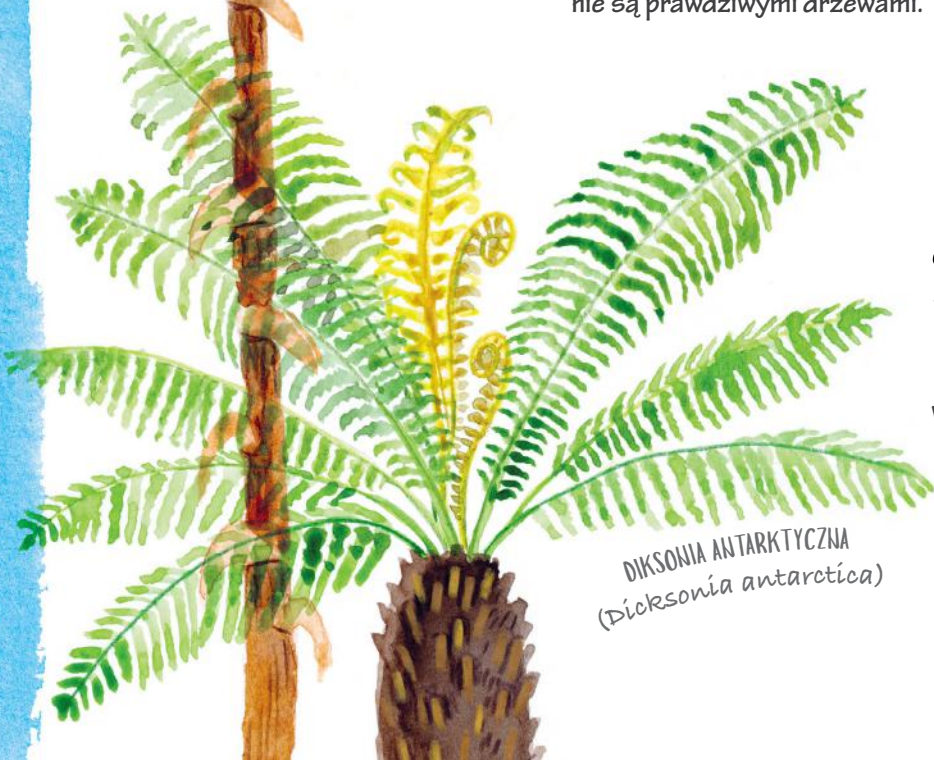
BANANOWCE lub **BANANY**, bo to nazwa i rośliny, i owocu wyglądają jak drzewa o długich pniach, z których na czubku wyrastają liście. Jednak nie są tak długowieczne jak drzewa, a ich pnie mają inną budowę. Bananowce nazywamy bylinami.

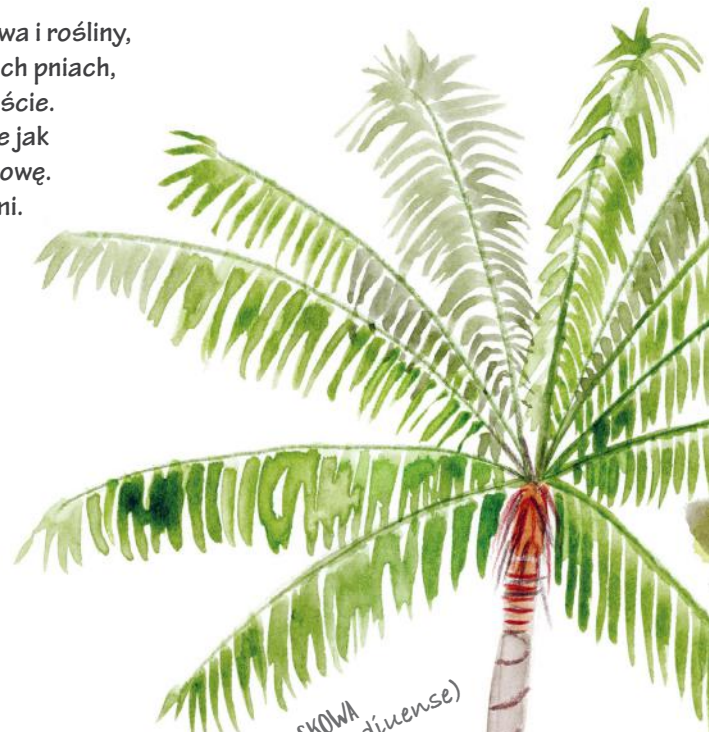
BANANOWIEC *Musa sikkimensis*

To prawie drzewo

PAPROCIE DRZEWIASTE (np. diksonia antarktyczna) tworzą pnie z twardych łodyg starych liści, połączonych drobnymi korzeniami. Osiągają wysokość 15 metrów, a nawet więcej, i bardzo długo żyją, jednak dla naukowców nadal nie są prawdziwymi drzewami.

DIKSONIA ANTARKTYCZNA
(*Dicksonia antarctica*)

PALMA WOSKOWA
(*Ceroxylon quindiuense*)

Palmy, a nie drzewa palmowe

Pnie **PALM** są wzmocnione drewnem, dzięki czemu roślina osiąga znaczne wysokość i wiek. Jednak mimo że palmy rosną, ich pień nie staje się coraz grubszy ani nie wytwarza gałęzi. Dlatego te rośliny nazywamy palmami, a nie drzewami palmowymi.

Prawdziwe drzewa

Najdorodniejsze i najżywotniejsze drzewa wytwarzają konary i gałęzie, dzięki którym ich korona się poszerza. Podobnie jest z pniami – nowe warstwy drewna powodują, że z czasem stają się grubsze. W ten sposób drzewa potrafią udźwignąć ciężar coraz gęściejszego listowia. Takie rośliny naukowcy nazywają prawdziwymi drzewami.

DRZEWA LIŚCIASTE mają cienkie, płaskie liście, które najczęściej tracą w zimie, oraz kwiaty lub baze. Należą do nowszej grupy roślin z punktu widzenia ewolucji – do okrytonasiennych. Wytwarzają owoce, w środku których znajdują się nasiona. Można powiedzieć, że nasiona są „okryte”.

Ta grupa obejmuje zresztą większość roślin, które dziś się spotyka: od stokrotki i pszenicy po ogromne drzewa lasów deszczowych.

SOSNA ZWYCZAJNA (*Pinus sylvestris*)

DRZEWA IGLASTE mają wąskie, spiczaste liście, przypominające igły (stąd ich nazwa). Zwykle nie zrzucają ich na zimę, choć są wyjątki, np. modrzew. Zamiast kwiatów mają szyszki. Należą do grupy zwanej nagonasiennymi. Ta bardzo stara grupa istnieje od 300 milionów lat!

Małe prawdziwe drzewa

Nie wszystkie drzewa są duże. WIERZBA ZIELNA osiąga wielkość zaledwie 10 centymetrów, jednak jest drzewem, ponieważ ma zdrewniały pień, który z czasem staje się grubszy, podobnie jak gałęzie. To małe drzewko może żyć ponad 300 lat!

WIERZBA ZIELNA (*Salix herbacea*)

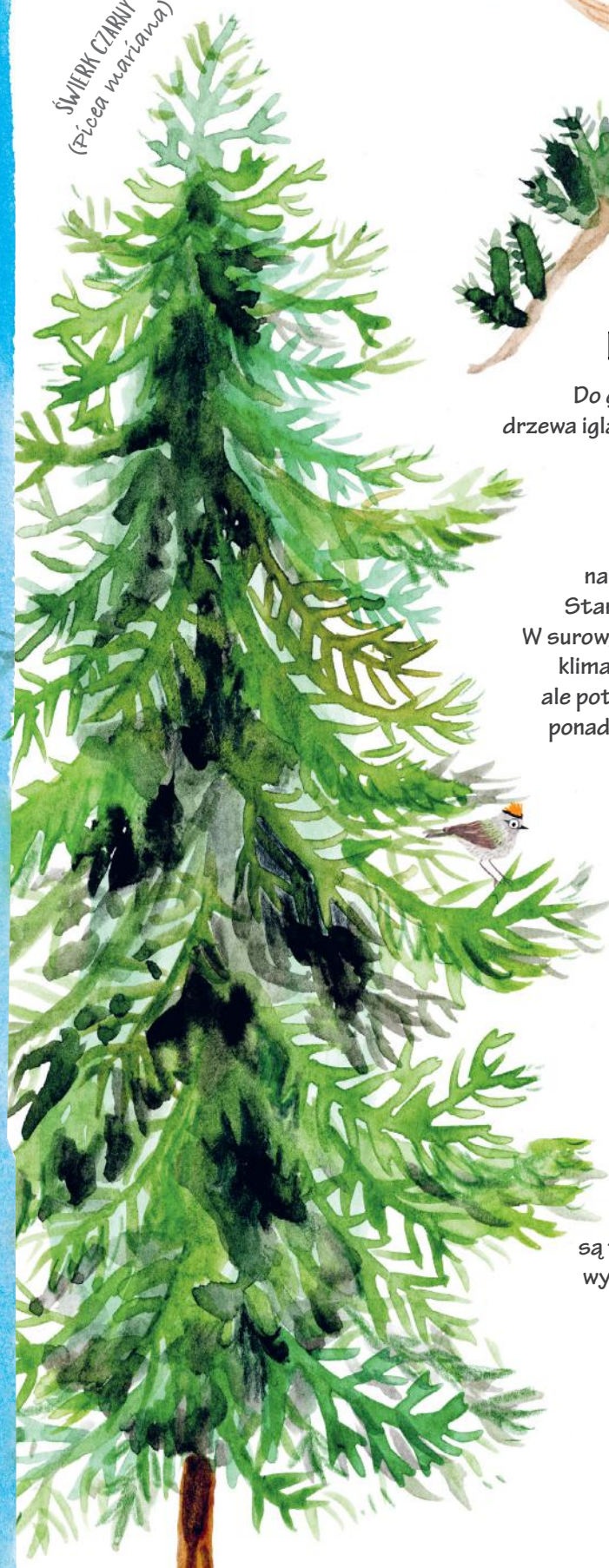

TOPOLA OSIKOWA (*Populus tremuloïdes*)

Drzewa rosną tam, gdzie jest wystarczająco dużo światła, wody i ciepła. Spotyka się je na każdym kontynencie oprócz Antarktydy. Są w stanie przetrwać prawie wszędzie, z wyjątkiem najgorętszych obszarów pustynnych, najzimniejszych terenów okołobiegunowych i szczytów najwyższych gór. W tych miejscach wyraźnie widać granicę drzew lub lasu – za nią lub powyżej niej warunki są zbyt trudne, żeby drzewa mogły przeżyć.

ŚWIEPKI CZARNY
(*Picea mariana*)

SOSNA DŁUGOWIECZNA
(*Pinus longaeva*)

Drzewa twardziele

Do granicy drzew najczęściej dorastają drzewa iglaste, które znacznie lepiej znoszą suszę i niskie temperatury.

Największym twardzielem jest SOSNA DŁUGOWIECZNA,

spotykana w górach na południowym zachodzie Stanów Zjednoczonych.

W surowym i suchym górskim klimacie rośnie wolno, ale potrafi przetrwać ponad 5000 lat!

Na wielki śnieg i małe słońce

DRZEWIA IGLASTE są stworzone do warunków panujących w górach zimą. Smukły kształt ich korony sprawia, że śnieg z łatwością się z niej zsuwa, a sięgające nisko gałęzie czerpią korzyść z każdego promienia słońca, nawet jeśli znajduje się ono tuż nad horyzontem.

Ciepło i wilgotno

Drzewa czują się najlepiej w miejscach, w których jest ciepło i wilgotno. Dlatego środowiskiem, w którym rosną najbujniej, są tropikalne lasy deszczowe. Większość występujących tam gatunków to DRZEWIA LIŚCIASTE, które w sprzyjającym klimacie osiągają większe rozmiary i wysokość niż iglaste.

BIAŁY BOOYONG
(*Argyrodendron trifoliolatum*)

BAOBAB GRANDIDIERA (*Adansonia grandidieri*)

Gorąco i sucho

Drzewa rosnące w gorących i suchych miejscach, w których słońce zazwyczaj znajduje się wysoko na niebie, często kształtem przypominają parasol. Dzięki temu w najgorętszej porze dnia pień pozostaje zacieniony. Doskonałym przykładem takiego drzewa jest BAOBAB.

KORZENIARA *Rhizophora mangle*

Drzewa pustyni

Gatunek OKOTIJO BOOJUM, który rośnie na pustyni Sonora w Meksyku, ma niewielkie, kłujące gałęzie i małe liście. Potrafi gromadzić wodę na terenach prawie pozbawionych deszczu.

Wygląda jak kaktus, ale w rzeczywistości jest drzewem.

OKOTIJO BOOJUM
(*Fouquieria columnaris*)

Drzewa morza

MANGROWCE lub NAMORZYNINY rosną na wybrzeżach morskich, w błocie nasiąkniętym wodą i pozbawionym powietrza, gdzie inne drzewa natychmiast by uschły. Wszystko dlatego, że mają woskowane korzenie podziemne nieprzepuszczające soli, których część wystaje nad powierzchnię niczym szczydła, oddychając i doprowadzając tlen do dolnych partii, co zabezpiecza korzenie przed gniciem.

